

SZAKDOLGOZAT

Papp István

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Élelmiszertudományi Kar

Szőlészeti és Borászati Intézet

Budapest

Hajdúhadház (Gáborkert) szőlőterületeinek kataszteri
besorolása

Papp István

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szőlészeti és Borászati Intézet

**Szak neve: Szőlő- és borgazdasági szakmérnök / szaktanácsadó szakirányú
továbbképzési szak**

Szakdolgozat készítés helye: Beregszász

Hallgató: Papp István

A szakdolgozat címe: Hajdúhadház (Gáborkert) szőlőterületeinek kataszteri besorolása

Konzulens: Dr. Fazekas István
Külső konzulens esetén tanszéki felelős

Beadás dátuma: 2023.

szakdolgozat készítés helyének vezetője
(név)

konzulens
(név)

Dr. Fehér Orsolya
szakfelelős

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	5
2. Célkitűzés	6
3. Irodalmi áttekintés	7
3.1 A termőhely	7
3.2 Terroir	7
4. Magyarország szőlőterületeinek kataszteri osztályozása	10
5. Hajdúhadház szőlőtermesztésének múltja	14
6. Hajdúhadház szőlőtermesztésének jelene	21
7. Összefoglalás	25
8. Irodalomjegyzék	26

1. BEVEZETÉS

A szőlő (*Vitis Vinifera*) termesztése több ezer éves múlttal rendelkezik. Magyarországon már a honfoglalás előtt is jelen volt. A honfoglalástól a filoxéra vészig nagyon változatos történelmi múltra tekint vissza a szőlőtermesztés és borkészítés. Amikor megjelenik 1875- ben a szőlőgyökértetű Magyarországon is, a homoki szőlők kivételével kipusztította a szőlőültetvények hatalmas részét. Majd 1896-ban törvényi rendeletet adtak ki, a szőlőültetvények újra telepítéséről. Mivel a filoxéra homoktalajon nem tud megélni, ezért főleg ilyen területeken történtek az új telepítések, valamint fajtaváltás történt, és direkttermő fajtákat ültettek kötött talajon. Tehát mindig is fontos szerepet játszott a szőlőtermesztés a mezőgazdaságban. A sajátos éghajlat és a különböző talaj adottságoknak köszönhetően kiváló minőségű borokat készítettek és készítenek Magyarországon. Pontosan ezért a borkészítés és borfogyasztás kultúrája nagyon régre nyúlik vissza és a társadalmi-gazdasági folyamatok szerves részévé vált. Amellett, hogy a szőlősgazdák számára megélhetést, az embereknek munkalehetőséget teremt, növeli a terület esztétikai- és táji értékét, ezen felül, a borfesztiválok és borkóstolók más turisztikai tevékenységekkel is összekapcsolhatók, mint kézműves foglalkozás, szüretelés, szüreti bál, kirándulások, szüreti táncok oktatása, gasztronómiai borest. Ezek együttes hatása pozitívan hat a területen élő emberek életére.

2. CÉLKITŰZÉS

Szakkdolgozatomban a termőhely fontosságát és szerepét szeretném bemutatni, majd Magyarország kataszteri osztályozás menetét, ezt követően nagyobb terjedelemmel foglalkozok Hajdúhadház szőlőtermesztésének múltjával, jelenével és Hajdúhadház (Gáborkert) szőlőterületeinek kataszteri osztályba sorolásával.

3. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

3.1. A termőhely

A szőlő minőségét a termőhely adottságai, a tábla fekvése, a fajtaválasztás, a művelésmód, adott évjárat valamint a szüret időpontja is befolyásolja. Éppen ezért fontos megismerkednünk a termőhely fogalmával és jelentőségével. A borminőséget a termőhely, a fajta, az évjárat és az emberi tényezők, vagyis az alkalmazott szőlőtermesztési és borászati eljárások összessége befolyásolja és határozza meg (Gál, 2006).

A szőlőtermesztéssel foglalkozó szakirodalmakban gyakran olvashatjuk, hogy a borminőséget nagyban befolyásolja a termőhely, a fajta és az emberi tényezők (Botos és Szabó, 1999).

Szőlő- és borgazdálkodás joga 2004: XVIII.tv. alapján a termőhely: az ország ökológiai szempontból szőlőtermesztésre alkalmas összes olyan területe, amelyet a szőlő termőhelyi kataszterében nyilvántartanak.

A bortermőhelyek egyediségét az adott területre jellemző adottságok kölcsönhatása alakítja ki. Egy adott szőlőterület kitettsége, meredeksége és a talaj fizikai jellemzői jelentős hatást gyakorolnak a szőlő minőségi és mennyiségi paramétereire (Nagy, 2014).

3.2. Terroir

A terroir, a francia terre, talaj szóból eredeztethető. Franciaországban fogant szó a burgundiai borvidék rendkívül gazdag talajáról, történelmi és hagyományi értékeinek összességéből ered. Amikor a terroirról beszélünk, nemcsak egyszerűen a talajt értjük ez alatt a kifejezés alatt, hanem ami azon a talajon felül és alul megtermett, megszületett. Vagyis ide tartozik a történelem, kultúra, a táj, az emberek, a szőlő, az éghajlat és természetesen a talaj és azok adottságai. Mindezek együttes kölcsönhatását értjük ezen kifejezés alatt (Internet 7).

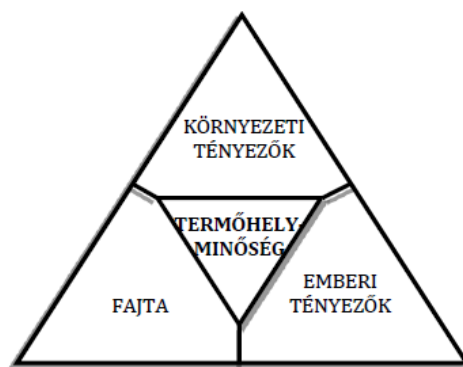
A terroir kifejezés nagy jelentőséget kapott az Európai Unióban, a kiemelt szőlőtermő területeken a földrajzi jelzések és eredetmegjelölés, a szőlőfajták egy adott régióra való alkalmassága, valamint a borkészítési módok megfelelésége szempontjából (Internet 1).

Az Office International de la Vigne et du Vin – Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatal (továbbiakban: OIV) 2010-ben megfogalmazott kifejezése szerint, a terroir nem csupán egy földrajzi hely, hanem egy összetett fogalom, amely a környezet és a szőlő kölcsönhatásainak „kollektív tudását” kívánja kifejezni, emberi cselekvés által közvetítve, „megkülönböztető tulajdonságokat biztosítva” a végterméknek.

Bővebben az OIV (OIV/VITI 333/2010. számú határozat) definíciója: „a szőlészeti-borászati terroir” egy olyan területre utal, amelyben az adott fizikai és biológiai környezet, valamint az alkalmazott szőlészeti és borászati gyakorlatok egymásra hatásával alakul ki adott karakter a területről származó terméknek. A terroir tehát sajátos talajt, domborzatot, éghajlatot, klimatikus és táji jellegzetességet, biodiverzitást mutat be. A „terroir szemlélet” alkalmazásával a minőséget összekötik a termőhellyel, így a vásárlóknak egyediséget nyújtanak (OIV 2010).

Magyarországon a terroir kifejezés jelenleg leginkább csak a termőhely természeti (talaj- és mikroklimatikus) adottságait vizsgálja (Lóczy és Nyizsalovszki, 2005). Katona Zoltán munkáját tanulmányozva megfigyelhetjük, hogy a terroir fogalmát másféleképpen is lehet vizsgálni. Ezek szerint a termesztési környezet (éghajlati, domborzati, közettani, talaj) adottságait, amik elengedhetetlenek a minőségi borkészítésben. Másodszor a területi felfogásban a társadalmi és természeti tényezők térbeli szerveződése borászati célok elérésére. A harmadik értelmezésben magába foglalja az adott tevékenység tájalkító- és más kulturális (társadalmi, irodalmi, képzőművészeti) hatásait. Negyedik szempontként a terroir a marketingben használatos „címke” is lehet, amely a termék minőségének ellenőrzött eredete megnevezésével, tehát az apellációval egyenértékű védjegy (Katona, 2016).

A szőlő termőhelyének minőségét, befolyásolhatják a környezeti tényezők, a kiválasztott fajtára való adottságok és más emberi tényezők alkotják. Ezek a tényezők szoros kapcsolatban állnak az aktuális piaci helyzettel, illetve a hatályos törvényi szabályozásokkal. Ezt a kapcsolatot jelöli az 1. ábra.

1. ábra: A szőlő-termőhely minőségét (tipikusságát) meghatározó tényezők és kapcsolatuk (Szabó és Perneszy nyomán, 2015)

Magyarország világviszonylatban is kiemelkedő a Tokaji borrégió, amely a terroir minden adottságával meg van áldva: nemes talajon, kiemelkedő adottságok mellett készül a világ egyik legjobb nemes bora. Ezek mellett a terület gazdag történelmileg és

hagyományokban, amelyek hosszú évszázadok alatt alakultak ki. De hasonló adottságokkal rendelkezik az Egri vagy a Balatoni borrégió is.

4. **MAGYARORSZÁG SZŐLŐTERÜLETEINEK KATASZTERI OSZTÁLYOZÁSA**

A világon mindenütt a szőlő- és borágazatot, ezen belül a szőlőültetvény létesítését is törvényekkel különböző rendeletekkel, szabványokkal szabályozzák, így tudják megvédeni a termőhelyet és minőséget, valamint befolyásolni a termelés ütemét (pl. túltermelés).

Magyarországon az első földadó kataszter (nyilvántartás) kidolgozását 1850-ben kezdték el. 1960-ban első alkalommal végeztek talajtérképezésen alapuló mezőgazdasági célú országos minősítést, ahol vizsgálták a terület növénytermesztésre való alkalmasságát, a talaj- és éghajlat adottságokat is.

1980-ban a mintateres-genetikus módszerrel próbálták kijavítani az elavult kataszteri földértékelést. Itt a talajminősítést a talaj termékenységének minősítésére 1-100 – ig terjedő pontrendszerrel használták, illetve figyelembe vették az éghajlat és domborzati viszonyokat is.

Szőlő- és borgazdálkodás joga 2004:XVIII.tv. alapján a termőhelyi kataszter kifejezés alatt egy egységes nyilvántartási rendszert értünk, amelyben a termőhelyek a szőlő termesztése szempontjából alkalmas határrészek nyilvántartását foglalja magába.

Tehát a szőlő termőhely kataszteri besorolás célja a mezőgazdaságilag művelt területek nyilvántartásba vétele és minősítése szőlőtermesztésre való ökológiai alkalmassága alapján. A szőlőkataszternek az alapját a termőhelyi kataszter képezi, amely az egyes termőhelyek szőlőtermesztésre való alkalmasságát a környezeti tényezők alapján minősíti. A termőhelyi kataszter a bor földrajzi származásának és a termőhely minőségének meghatározásához adja a területi és ökológiai adatokat és segít az adott termőhely megítélésében. Tehát a kataszteri felvételezések célja a minősítés, a szőlő optimális termőhelyeinek kiválasztása és körülhatárolása.

A kataszter a helyszíni felvételezések alapján 0-400 pontban minősíti és értékeli az ökológiai jellemzők alapján. Ezután lehet a területet minősíteni és besorolni:

I. osztály, szőlőtermesztésre kiváló adottságú

II.1. osztály, szőlőtermesztésre kedvező adottságú

II.2. osztály, szőlőtermesztésre alkalmas (Lőrincz et al., 2015)

Magyarország, amint az Európai Unió tagja lett (2004), kötelezően át kellett venni minden közösségi szabályozást, így a Közös Agrárpolitika (KAP) szabályozórendszerét is. Az EU jogrendszerében a minőség javítása és megtartása szigorúan szabályozott, ehhez hozzátartoznak a borászati eljárások is. Ebből adódóan nagy hangsúlyt helyeznek a

nyilvántartásokra. Minden tagállam 2005. január 1-jétől a mezőgazdasági parcelláikat, szőlőültetvényeket térinformatikai rendszerben kell szükséges nyilvántartani. Az EU egyik legösszetettebb szabályozási területe a mezőgazdaság. A KAP rendszer egyik célja a szőlő- és borpiac szabályozás az Európai Unión belül. A telepítési korlátozások és ültetvény kivágási támogatások eredménye képpen a szőlőültetvények területe jelentősen csökkent az Európai Unióban és Magyarországon is (Katona, 2016).

A 2004. évi XVIII. Bortörvény szabályozza a borszőlő telepítését, művelését, kivágását, a borászati termékek előállítását, forgalomba hozatalát, nyilvántartásuk rendszerét, valamint a szőlőtermesztéssel és bortermeléssel kapcsolatos feladatokat és hatásköröket. E törvény a fogalom meghatározásokat a következők szerint tartalmazza:

Házikerti szőlő: borszőlővel beültetett szőlőterület, amely nem haladja meg az 1000 négyzetmétert.

Áruterő szőlő: borszőlővel beültetett terület, amely meghaladja az 1000 négyzetmétert.

Termőhely: egyértelműen körülhatárolt terület, ökológiai szempontból minősített, amelyet a borszőlő termőhelyi kataszterben nyilvántartanak.

Borvidék: olyan termőhelyek összessége, amely több település közigazgatási területére kiterjedően, hasonló éghajlati, domborzati, talajtani adottságokkal, jellemző fajtaösszetételű és művelésű ültetvényekkel, sajátos szőlő- és bortermelési hagyományokkal rendelkezik, innen sajátos jellegű borászati termékek származnak. A legjobb termőhelyeknek a borvidékeket tartják számon, ezeknek a területeknek nemcsak az éghajlati adottságaik kedvezőek, hanem a talaj minősége is kitűnően alkalmas a szőlőtermesztésre.

Borvidéki dűlő: borvidéki településen belül pontosan körülhatárolt, mikro-ökológiában azonos termőhely, amelynek adottságai a bor karakterére jelentős hatással vannak.

VINGIS: szőlészeti kataszterek térinformatikai háttere, amely a kivágási, szerkezetátalakítási támogatások kifizetésének térképi ellenőrzésének alapja. (Lőrincz et al., 2015).

Ez a rendszer az adatokat számítógépes adatbázis formájában, és térképeken tárolja. A rendszer kapcsolódik a magyar szőlő-bor ágazat térinformatikai rendszeréhez (VINGIS), amely az adatokat és térképi információkat térinformatikai eszközök segítségével dolgozza fel és jeleníti meg 1:10000 ábrázolásban.

435/2021. (VII. 16.) Korm. rendelet a szőlő-bor ágazatban folytatott hatósági eljárásokról és teljesítendő adatszolgáltatási kötelezettségekről alapján a második fejezetben

ismerkedhetünk meg a szőlő termőhelyi kataszteri eljárásának menetéről, illetve a szőlőfajták osztályba sorolásának módjáról. Ezek alapján a szőlő termőhelyi kataszteri besorolását a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) végzi. Ez a nyilvántartás a következő adatokat tartalmazza: a terület elhelyezkedés szerinti település nevét, helyrajzi számát, hektárban kifejezett nagyságát, a szőlőtermesztésre való alkalmasságának minősítését és ezen minősítés alapján meghatározott pontértéket. A termőhelyi kataszteri eljárás iránti kérelmet a miniszteri rendeletben meghatározott módon és felsorolt dokumentumokkal kell benyújtani a NÉBIH részére. Ezt követően kerül sor a kérelem elbírálására, melynek eredményéről értesítik a földterület elhelyezkedése szerint illetékes hegybírót, önkormányzat jegyzőjét, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Szőlészeti és Borászati Intézetet. Ezt követően a hegybíró értesíti a helyi önkormányzatot és az érintett szervezetet a döntés kapcsán kialakult változásokról. A NÉBIH döntését, annak véglegessé válását követően, megküldi az ingatlanügyi hatóságnak, a szőlő termőhelyi kataszterbe sorolás jogi jellegnek történő bejegyzése vagy törlése szerint, a Nemzeti Földügyi Központnak (a továbbiakban: NFK), a termőhelyi fedvény módosítása érdekében. Ezt követően az NFK a NÉBIH döntésére figyelemmel módosított termőhelyi fedvényt átadja a Lechner Tudásközpontnak (a továbbiakban: LTK), amely a módosított termőhelyi fedvényt a VINGIS-ben megjeleníti.

Szőlőültetvények térinformatikai nyilvántartását szintén a VINGIS- az NFK és az LTK vezeti. Az NFK térinformatikai eszközökkel a VINGIS-ben létrehozza azon adatok körét, amelyekben megjelölik:

- a) termőhelyi kataszteri besorolását,
- b) helyrajzi számát,
- c) földrajzi árujelzők termékleírásában meghatározott termőhelybe tartozását,
- d) lehatárolt termőhelynél kisebb földrajzi egységbe tartozását,
- e) telepítési engedélyekre vonatkozó adatokat

Az LTK lehetővé teszi a VINGIS internetes felületén a fentebb felsorolt adatok térinformatikai eszközökkel történő megjelenítését (Internet 8).

Magyarországon 22 borvidék található, a szőlőterületek szinte teljes mértékben (a szőlőterületek 90%-a) borvidékekhez tartoznak. Ez a 22 borvidék kissé elaprózottá teszi hazánk szőlőterületét, az ide érkező főleg külföldi vendégek, de még a helyi fogyasztók sem tudják ezeket egyértelműen megkülönböztetni. A borrégiókat azért hozták létre, hogy átláthatóbb és könnyebben megjegyezhetőbb legyenek a borvidékek és régiók rendszere (Baglyas, 2016). Ezt az *1. táblázatban* összesítve láthatjuk.

1. táblázat: Magyarország borrégiói (Baglyas, 2016 nyomán, forrás: ksw.hu)

<i>Balatoni borrégió</i>	<i>Duna borrégió</i>	<i>Egri borrégió</i>	<i>Észak-Dunántúli borrégió</i>
Badacsonyi borvidék Balatonboglári borvidék Balaton-felvidéki borvidék Balatonfüred-Csopaki borvidék Nagy-Somlói borvidék Zalai borvidék	Csongrádi borvidék Hajós-Bajai borvidék Kunsági borvidék	Bükkü borvidék Egri borvidék Mátrai borvidék	Etyek-Budai borvidék Móri borvidék Neszmélyi borvidék Pannonhalmi borvidék
	<i>Pannon borrégió</i>	<i>Tokaji borrégió</i>	<i>Soproni borrégió</i>
	Pécsi borvidék Szekszárdi borvidék Tolnai borvidék Villányi borvidék	Tokaji borvidék	Soproni borvidék

5. HAJDÚHADHÁZ SZŐLŐTERMESZTÉSÉNEK MÚLTJA

Az Alföldi szőlőtermesztés kialakulása egészen Mária Terézia koráig vezethető vissza. A szőlőtermesztés célja a homoktalaj megfogása volt, amit gyalogművelésben telepített szőlővel oldottak meg. Sok esetben gyümölcsfákkal kombinálták a telepítést, ezt kettős termesztésnek nevezték.

Az Alföld (hajdúsági, bihari tájak, Érmellék nagy része) Magyarország legnagyobb és egyben legfiatalabb bortermő vidéke.

Hajdúhadház Magyarország tájféldrajzi tájolása alapján a Dél- Nyírséghez tartozik, a város Hajdú-Bihar Vármegye északi részén helyezkedik el.

Hajdúhadház homokdombjain emberemlékezet óta szőlőtermesztéssel és borkészítéssel foglalkoztak. Az 1700-as évek első katonai térképek elkészítésén már szerepelnek Hajdúhadház szőlőskertjei, de a 19. század végi borászati térképek is őrzik a nyomát, majd az 1800-as évektől vannak adatok arról, hogy a lakosok adót fizettek a szőlő és bortermelés után. Azt, hogy konkrétan Hadházon mikor telepítettek először szőlőt, nem őrizték meg a feljegyzések. Fennmaradt azonban az 1733. március 1-jén keltezett határozat, mely szerint a Nemes Tanács nyilasonként 3 Máriásért szőlőföldet ad annak, aki szőlőskét épít és gongyát viseli. Az 1774. október 23-án keltezett hadházi előljárósági jegyzőkönyv pedig azt rögzíti: „Mivel lakosaink megsaporodtanak, szántóföldjeink pedig szorulnak, meghatározatott, hogy az Előhegy szőlőnek elosztódjék, egy nyilast 4 Máriásával számoltatván. Hasonlóképpen a régi szőlőskertet is lehet extendálni (magnagyobbítani), ha emberek lesznek az vételi hasonló bérért. Kertnek való föld is osztódik oly helyen, ahol alkalmas lészen, előtte deputációsok (megbízottak) által megnézetvén.” (Tiszántúli Református Egyház Levéltára, I. 168. b. 2.

Hajdúhadház egykori szőlőskertjei: Árpádkert, Attilakert, Balázsykert, Bánomkert, Bocskaikert, Csokonaikert, Erzsébetkert, Fényeskert, Gáborkert, Hadházykert, Juhászok szőleje, Kisgergely-kert, Kisparadicsom-kert, Kunkert, Mátyáskert, Nagyparadicsom-kert, Pálosikert, Pappkert, Péterkert, Rákóczikert, Riklikert, Simonkert, Siposkert, Vénkert, Zekekert, Zrínyikert. A Nagykert volt az első szőlőskertje a városnak, aztán miután több szőlőskert is létrejött, Vénkert, mint legidősebb kert lett a neve. A Vénkert keletkezésének az pontos idejét nem ismerjük, de a 17. század végén ezen a területen már szőlőültetvények voltak. Majd 1750 körül a város nyugati határában újabb szőlőskertek jelentek meg, mint például a Sipos-kert, és ettől kezdve nevezték Vénkertnek. Ezzel együtt Nagykertnek is emlegették, ugyanis a többi szőlőskert ennél kisebb területű volt. A levéltárban fellelhető

tanácsi iratokban először 1823-ban egy örökösödési ügyben tettek említést róla. (vö. É. Kiss Sándor: Hajdúhadház helynevei, Déri múzeum Évkönyve, 1969 – 70., Debrecen, 1971.)

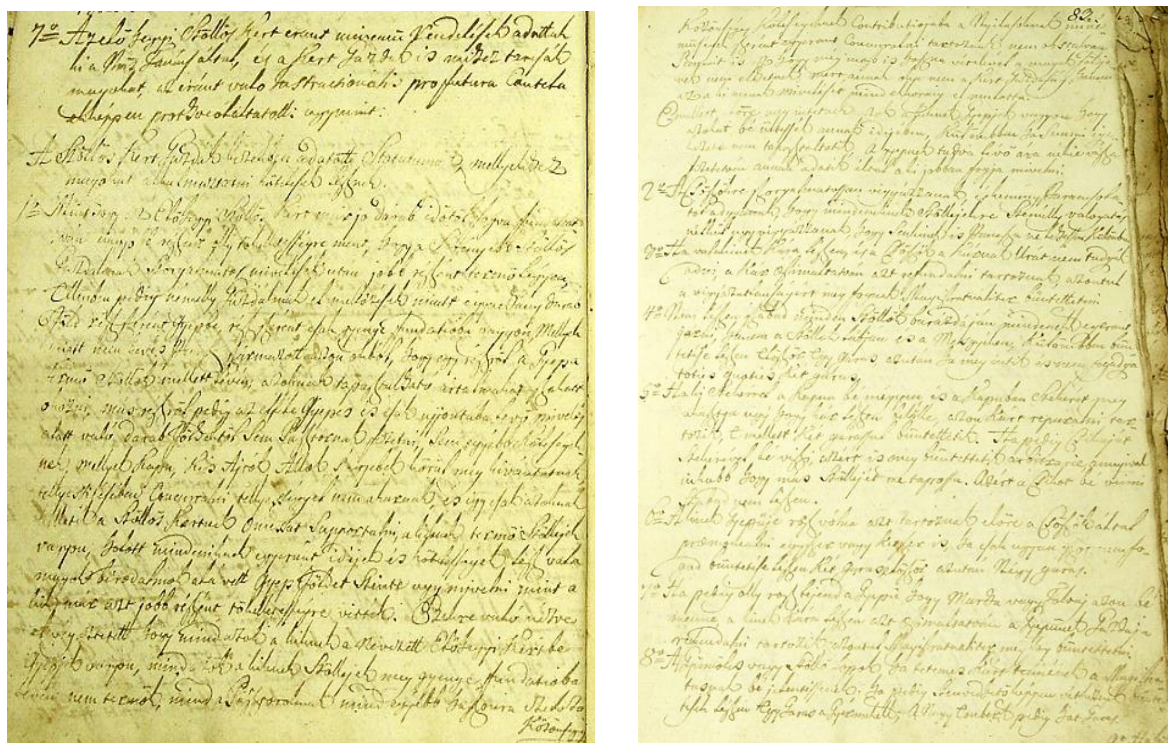
Hadházy Jenő írásából tudhatjuk, hogy a Vénkert legnagyobb pajtája a Veszprémi családé volt, mellette pedig a természettudós Dr. Földi Jánosnak, a Hajdúkerület főorvosának volt egy kis fehérre meszelt nádtetős pajtája. Ebben az időben a tehetősebb gazdák szőlőjében már megjelentek a kisebb pajták, házikók, a szerszámok és más eszközök tárolása céljából. A 1. ábrán láthatjuk Dr. Földi Jánosnak ilyen célra épített nádtetős kis pajtáját.

1. ábra: Dr. Földi János egykori pajtája a Vénkert első dűlőjében

Magyarországon, így Hajdúhadházon is 19. század derekáik a szőlőművelés területei határozottan elkülönültek a települések határában található más mezőgazdasági művelési ágaktól. Azokat a területeket, amelyeket szőlőtelepítésre legalkalmasabbnak találtak a település határában, azokat ültették be szőlővel. E területek egy vagy több összefüggő tömböt alkottak, amit a magyar nyelvterület túlnyomó részén hegynek neveztek. Magyarország kisebb részén (Debrecen környéke, Hajdúság, Nyírség) ezeket az összefüggő szőlővel beültetett területeket szőlőskertnek nevezték. Bár Hajdúhadházhoz tartozó Gáborkertet eredetileg Előhegyi szőlőskertnek nevezték, amit igazol a megyei levéltárból előkerült szabályzat, melyet a nemes város tanácsa foglaltatott írásba (2. ábra). Ezen szabályzatból tudhatjuk, hogy a 18. században már virágzó szőlőkultúra volt a térségben. Ebből az időszakból származó katona térképeken is megjelennek a hajdúhadházi szőlőskertek, melyek szintén a térség szőlőkultúrájának jelentős szerepéről tanúskodnak. dr. Hadházy Jenő átirat munkájából ismerkedhetünk meg a levéltári dokumentum pontos

tartalmával. Szabályzatban foglalták, hogy a szőlőskertben lévő területeket minden gazda köteles megművelni, az üresen hagyott parcellákat is rendezetten tartani, hogy ne okozzanak kárt más gazdáknak, ezek elmulasztása esetén a földterületet át kell adni annak, aki megfelelően tudja művelni. Szó esik a csőszök munkájáról, illetve a szőlőskertben okozott károk megtérítéséről is. Külön kiemelik például, hogy a művelt szőlősterületekre sem gyalogosan, sem lovaskocsival nem lehet behajtani. A gazdák szekerét a bejáratnál kell kikötni, ha elmulasztja, vagy beengedik a szőlőskertbe ezt egy vagy két garas pénzbeli büntetéssel róják. A szőlő vagy más gyümölcs lopások büntetése is pontosan le van szögezve gyermek és felnőttekre vonatkozóan egyaránt. A csőszök feladata volt a szőlőskert őrzése nem csak a szüretig, hanem a szüretet követő időszakban is. A béreikkel elégedjenek meg, ne követeljenek ezenfelüli bért a gazdától. Akik szüret után tarlóznak a kertekben a csőszök feladata volt kitiltani

2. ábra: Előhegyi Szőlőskert XVIII. Statutuma (Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár)

A borbíró

Az ezerhétszázas évek elején a csapszékek borkimérésének folyamatos felügyeletét a borbíró látta el, akit a mezőváros elöljárósága az esküdtek közül rendszerint Szent-György napján egy esztendőre választott meg. A komoly bizalmi tisztségben a borbíró a város regálás csárdáinak és kocsmáinak szabályszerű működéséért felelt. Javaslataira alakították ki a csapszékek nyitvatartási idejét, és ő felügyelte a borkimérés rendjét. Tisztébe tartozott a bordézsmá pontos befizettetése és a borkimérési kihágások büntetésének a kezdeményezése.

A borkimérések regálejővedelme a város költségvetését gyarapította, ezért a folyamatos jövedelmezőség biztosítására állandóan a kocsmabérlők körmére kellett nézni. A forgalmasabb utak melletti csárdák, mint például a Dugó, a Vadas, vagy a Cserepes egész esztendőre folyamatos borkimérési jogot kaptak, míg az időszakosan működő, úgynevezett kurtakocsmák rendszerint csak a dologidőn túl, Szent Mihály napjától a tavasz kezdetéig működhettek.

Amikor a nagytekintélyű borbíró, mint hites előjárósági személy megjelent az ivóban, akkurátusan lajstromba vette az ott lévő teljes borkészletet. Megtudakolta a borok származását, és vigyázva a kimért bor jó hírére, természetesen a mindenkori érzékszervi vizsgálatról sem tekintett el. Ha vizezést, vagy másféle borhibát talált, annak a kocsmárosra nézve komoly pénzbüntetés lett a következménye. A borbíró tapasztalatairól az előjáróság felé számadást készített, amiből a nemes tanács kalkulálhatta a regálás jövedelmének várható alakulását.

A fennmaradt feljegyzések megőrizték, hogy Hadházon a 18. század elején a szenátorok közül hites borbírói tisztséget töltöttek be egy-egy esztendőre Szabó Sámuel, Szegedi István, Simon Mihály, Simony István, Simony Mihály, Drabant András, Hamar Tamás, Kiss Ferenc, Bartha István, és végül 1712-ben Csőreg István. Az, hogy Hadházon a városi előjáróság megválasztott borbírói ténylegesen meddig szolgáltak, az mára már feledésbe merült.

A Gáborkert a város 25 hektáros, garággyal határolt szőlőskertje (3. ábra). Ez a tövises sövény, védett fészkelő helyet biztosított több olyan madárfajnak, amik jelentős szerepet töltöttek be a rovarkártevők elleni természetes védekezésben. A garággya

3. ábra: Garággya és garággya információs tábla a Gábor kertben

karbantartása a szőlőskert tulajdonosainak feladata volt. A szőlőterületeik nagyságának arányában rendelkeztek egy karban tartandó szakasszal. A garággya adott szakasza és az út közötti területet is művelték, általában zöldségeket termesztettek benne. Ez a rendszer még a XX. század második felében is élt. A garággya karbantartásához hosszú fanyélre erősített sarlót használtak. Ezzel vágták vissza a zöld hajtásokat. Kerítése áthatolhatatlan, tüskés líciasor. Nevét valószínűleg a legnagyobb szőlőbirtokosáról, a Gábor családról kapta. Beköltözött családról van szó, amely a városban hamar meggyökeresedett. Gábor István a város tehetős polgára lehetett, mert 1823-ban az egyháznak egy egyedi díszítésű úrasztali boroskorsót adományozott (4. ábra).

A Gáborkert csőszházát a 19. század elején a szőlőskert akkori kapuja mellé, a mostani második dülő sarkára építették.

A fentebb bemutatott szőlőskerteken kívül a többi szőlőskert későbbi keletkezésű. Az ezerkilencszázas évek elejére a városnak már kiterjedt szőlő- és borkultúrája és hagyománya lett. Pajták, pincék épültek, az embereket megmozgatta a szüret, ami látványos felvonulással és szüreti táncmulatsággal zárult.

A szőlőhegyeket, szőlőskerteket a táj adottságaihoz igazodva bekerítették, ami megvédte a szőlőt a közelben legeltetett állatoktól és bizonyos fokig a tolvajoktól is. E kerítések tüskés élősövények, venyigével megrakott árkok, a köves hegyvidéken a talajból kisedett kövekből épített falak, vagy trágyából megrakott falak, esetleg árkok övezték a területet.

A szőlőhegy vagy szőlőskert területétől függően egy vagy több kapu volt kialakítva, amit korláttal zártak le. A szőlőskerteket dülőutak tagolták, ezek az utak úgy lettek kialakítva, hogy kocsival (szekérrel) is lehessen rajta közlekedni, hiszen a szüret idején nagy szerepe volt a termés betakarításában a lovaskocsik szabadon mozgásában. A különböző emberek által megművelt és szőlővel beültetett területeket parcellának nevezték, a parcellákat barázda vagy megye választotta el egymástól. A régi szőlőhegyeken vagy szőlőskertekben a parcellák szabálytalan alakúak voltak, az is előfordult, hogy szekérrel sem lehetett megközelíteni. A 18. század elejétől a városi és mezővárosi vezetőség a szőlőtelepítésre kijelölt területeket már úgy igyekezett kialakítani, hogy nagyobb egységeket, dülőket jelölt ki, kialakítva evvel a közlekedési utakat. Így bizonyos egységnyi darabokon (nyilas, lánc, hold) kiosztotta azokat a területeket azok között, akik

4. ábra: 10 literes Úrasztali boroskorsó

szőlőtermesztéssel szerettek volna foglalkozni. A szőlős területek sorsát, művelését, tulajdonát illetően minden alkalommal értesítést tettek közzé az akkori helyiújságokban (5. ábra).

5. ábra: Hegyközség értesítő Hadházon (1899)

Hajdúhadházon a szőlőterület mértékegységeként a „nyilas” kifejezést használták. E kifejezés még régebbi időkre mutat vissza, amikor még a közösség tulajdonában lévő területek használatáról évente, vagy más időközönként nyílvetéssel döntöttek.

A szőlőskertekben az 1945 előtti időszakban a kisebb pajták mellett jelentősebb épületek is voltak, bor tárolására alkalmas pincékkel és egyéb helyiségekkel. Ezekhez általában nagyobb szőlőterületek tartoztak. Az 1945 utáni időszakban, az államosítást követően kisebb szőlőterületekkel rendelkezhetek az emberek, ezeken a területeken kisebb alapterületű gazdasági épületek, úgynevezett pajták voltak a jellemzőek. A bor tárolása a városi lakóházak alatti pincékben történt Ennek vagyonvédelmi oka is volt.

A 19. század elejétől már földmérnököket bíztak meg a területek kimérésével, így a földterületek és utak szabályos mértani alakzatokat kaptak. A két szomszédos parcellák elválasztására a 19. század közepétől a palászta, pászta, parászta kifejezést használták. E tagolások a munkavégzés folyamán a megmunkálást könnyítették meg. A filoxéra vész után már az ültetés előtt igyekeztek egyforma nagyságú parásztára kijelölni a földterületeket.

Az Alföldre jellemző fajták az Ezerjő, Kövidinka, Kadarka, e fajták hagyományos művelésben, talajtakarással biztosan teremnek, a fagyot is jól bírják.

A 20. században Magyarországon így Hajdúhadház szőlőskertjeiben is a szőlők térállására az 1×1 m volt a jellemző. A soros és soratlan szőlők fogalmával sokat foglalkoztak a 19. század első felének szőlészeti szakírói, akiknek többsége szerint eredetileg minden szőlőt sorosan ültettek, csak később, a folytonos bujtás és döntés hatására váltak soratlanná.

A térségben a szőlőtermesztés a hajdúk betelepítése után kezdődött a feljegyzések szerint, a régi magyar fajták (Kövidinka, Gohér, Kadarka, Ezerjő) egészen a 20. század végéig termesztésben maradtak. 1945 utáni téveszesítéskor még nagy területeken, 28 különálló zártkertben termesztettek szőlőt. A rendszerváltás után azonban a szőlőtermesztés

szinte teljesen eltűnt Hajdúhadházzal és környékéről. Ennek oka az idősebb generáció eltűnése, a tulajdonjogi dokumentumok rendezetlensége.

Szőlőfajták

Hajdúhadházon régóta megtalálható fajták: Ezerjő, Gohér, Kövidinka, Kadarka, Vállas erdei (apróbb, pontozott szemek), Hazai (nagyobb szemű, lédús). Amerikai direkttermők, amelyek a filoxéra vész után lettek telepítve Európában és Hajdúhadházon is: Othello, Isabella, Delaware (Delavári - fehér volt Hadházon), Feri (Internet 6).

Hajdúhadházon a XX. században megjelent fajták: Zala gyöngye (még van), Zenit (még van), Ottonel muskotály (még van), Zöldveltelini, Chasselas, Rajnai rizling, Piros szlanka, Medina.

Hajdúhadházon a 2000-es években megjelent fajták: Tramini, Cserszegi fűszeres, Irsai Olivér, Turán, Kékfrankos, Bianca, Generosa, Cabernet franc, Sauvignon blanc, Pinot Noir, Furmint, Néró.

Csemegeszőlő fajták Hajdúhadházon: Palatina, Pölöskei muskotály, Teréz, Fanny, Moldova, Szüzen, Vénusz (magnélküli), Esther, Jupiter (magnélküli).

6. HAJDÚHADHÁZ SZŐLŐTERMESZTÉSÉNEK JELENE

A szocializmus időszakában jelentősebb szőlőtelepítés történt Hajdúhadházon. Ekkor új szőlőfajták is megjelentek, pl. a gombabetegségekre rezisztens Zalagyöngye. Több száz ha nagyságú területen történt telepítés. A telepítésnél a gépesített sorközművelés lehetősége volt az egyik fő szempont. Nagy, 3 méter körüli sortávolsággal, egyesfüggöny művelésmóddal volt az elterjedt. Feldolgozó üzem nem épült Hajdúhadházon, bár voltak erre vonatkozó tervek. Debrecenben működött egy felvásárló telep, ahonnan Egerbe szállították a szőlőt.

De ez nemcsak Hajdúhadházon okozott problémát, hanem országos szintről beszélhetünk.

6. ábra: Gáborkert felülnézetből

A Gáborkert közel 25 hektáros terület (6. ábra). Hajdúhadház városához még mindig, legalább 500 hektárnyi zártkert tartozik, ami még a mai napig paragon hever. Az önkormányzat és néhány magánszemély ennek a töredékét műveli.

2010-ben új vezetés került a város élére, Csáfordi Dénes polgármesterrel az élen, aki célul tűzte ki egy aktív, cselekvő, és irányt mutató önkormányzat megteremtését. E célok közt kiemelkedő szerepet kapott a régen megbecsült szőlő- és borkultúra felelevenítése. Megvizsgálták, melyek voltak azok a gazdasági tevékenységek, amelyek akkora szinte teljesen eltűntek, de előtte évszázadokon keresztül megélhetést biztosítottak a városban élők számára. Az egyik ilyen tevékenység a szőlőtermesztés és a borkészítés volt.

Az elhagyott, többségében ekkor már műveletlen szőlőskerti területek a következő állapotban voltak:

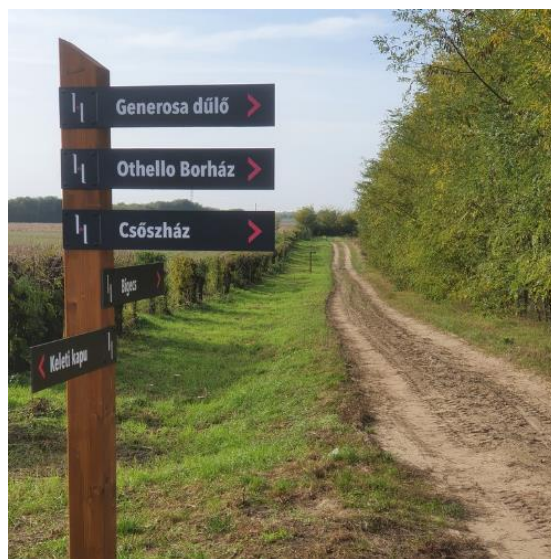
- A szőlő az esetek többségében már megmenthető és nem felújítható.
- Esetenként rendezetlen tulajdonviszonyok, ez nehezítette a megvásárlásukat.

A földhivatali nyilvántartás szerint a korábbi időszakra jellemző „szőlő” művelési ág megmaradt. A szőlő kataszteri nyilvántartásban ellenben egyetlen kertségi szőlőterület sem szerepelt.

Miután megszületett az ötlet az önkormányzat részéről, hogy a Gáborkertben lévő régi szőlőültetvényeket felújítsák, illetve egy részét újra telepítsék, így 2010 után megkezdődtek a munkálatok, amelyben az önkormányzat és magánszemélyek is jeleskedtek.

A cél az volt, hogy árutermő területek jöjjenek létre a megmaradt szőlőterületeket felújításával, illetve új szőlőterületek telepítésével. A meglévő szőlőterület esetén az első lépés az volt, hogy a területet visszaemeljük a szőlőkataszteri nyilvántartásba. Ezt követően a területileg illetékes hegybíró (Tibolddaróc - Kács-i Hegyközség) vette nyilvántartásba az ültetvényt, az ültetvényről a pontos sor és tőszámmal ültetvényleltár készült. A második cél, hogy új szőlőültetvényeket telepítsenek csak telepítési engedély birtokában lehet, de természetesen olyan területen, amely előzőleg be lett emelve a kataszteri rendszerbe. Telepítési engedélyt nagyon nehezen sikerült az önkormányzatnak megszerezni, mivel Hajdúhadház borvidéken kívüli szőlőtermő hely. A bükki borvidék Tibolddaróc - Kácsi Hegyközség szőlőkataszteri rendszerébe történő csatlakozás fontos lépés volt, hiszen így már telepíthettek borszőlőt és engedéllyel rendelkező borospince is lett a településen.

A helyi szőlősgazdák folyamatos lépéseket tesznek afelé, hogy a jövőben a borvidékek egykori gazdáihoz hasonló borászati támogatásokat kapjanak. Mostanra nagyon sok változáson és fejlődésen ment keresztül a Gáborkert, amellett hogy a régi kertségekre jellemző állapotot visszaállították, bejáratokat, természetes kerítés (tűskés élősövény), garággya, felújított kutak és pihenőhelyek lettek megújítva. Az útkereszteződésekben irányjelző táblák segítik a tájékozódást (7. ábra).

7. ábra Irányjelző táblák a Gáborkertben Fotó: Internet 6

Nemcsak a dűlők neveit jelzik e fatáblák, hanem minden fontos látnivaló felé mutatják az utat. Ezáltal könnyen és egyszerűen tudunk eljutni az Othello Borházhoz, a

Csőszházhoz, a Bigecs, a Garággya és a régi csőszház helyén kialakított Lugas nevű pihenőhelyhez. A Gáborkertnek két bejárata van a Keleti- és Északi kapukhoz szintén e táblák segítségével tudunk eljutni.

A bigecs

Elkészítették a jelenlegi törvény által előírt szőlőtermesztéshez szükséges dokumentumokat, a meglévő szőlőültetvények egy részét kitakarították, megfiatalították és újra termesztésbe vonták. Emellett új borszőlőfajták telepítése kezdődött: Cserszegi Fűszeres, Tramini, Kékfrankos, Generosa, Bianka. Megépült a kert központjában az Othello Borház, ami nagyon sok lehetőséget biztosít az oda látogatóknak (8. ábra). Nevét az Othello szőlőről kapta. Az Othello egy nagyon jó fajta szőlő. Egyedülálló, intenzív ízvilággal csemegeszőlőként is népszerű, s a belőle készíthető bort is sokan szeretik. Különböző ételeket és dzsemeket is készítenek belőle. A gasztronómia világában még nagy lehetőségek előtt áll. Jelenleg borszőlőként nem telepíthető és bora kereskedelmi forgalomba nem hozható Magyarországon, sem az Európai Unió más területein.

Magyarországon és Hajdúhadházon is a filoxéra vész időszakát követően terjedt el és vált a kertségek meghatározó fajtájává. A nemesebb fajták mára kiszorították a területekről, de értékei és a közelmúltban betöltött meghatározó szerepe megkérdőjelezhetetlen. A hajdúhadházi szőlő- és borkultúra világában jelentős fejezete volt, amit nem hagyhatunk feledésbe merülni, mert szegényebbek leszünk nélküle. Éppen ezért a szőlőfajtaról kapta a borház a nevét (Internet 6). A borház kiállító termében állandó jelleggel

8. ábra: Othello borház a Gáborkertben

megtekinthető a hajdúhadházi szőlő- és borkultúra emlékezetes fejezetei. Megtalálható itt az interaktív asztaltól kezdve táblagépek, szőlészeti és borászati könyvtár, megismerkedhetnek a szőlőtermesztéssel, a szőlőművelés munkafolyamataival, megtekinthetik a régi és új

eszközöket, amit régen és jelen korban használnak a borkészítésnél (Internet 6). A szürettől a szőlőfeldolgozáson keresztül, egészen a borkészítésig. Előszeretettel bérlik családi, baráti vagy céges rendezvényekre a téglaboltíves termet. A 64 férőhelyes terem, igény szerint a vendéglátáshoz kapcsolódó minden eszközzel és szolgáltatással bérelhető.

2023 tavaszán bicikli pihenőhelyet alakítottak ki a Gáborkert részén, ami hívogató jellegű lehet azok számára, akik szép környezetben barátokkal vagy a családdal szeretnének kiszakadni a mindennapi környezetből (9. ábra). A pihenőhelyen szalonnasütő, asztalok, padok valamint illemhely is található, ahol kerékpározás közben vagy után süthetnek beszélgethetnek szőlővel betelepített környezetben. A pihenőhely területére régi szőlőfajták lettek telepítve: Ezerjó és Kövidinka.

9. ábra Kerékpáros pihenőhely

A szőlőtermő területeket igyekeznek visszaemelni a szőlő kataszteri rendszerbe, a szőlővel és borral foglalkozókat beléptetni a hegyközségi rendszerbe, az arra alkalmas borospincéket felújítani, újakat építeni.

A cél a mai napig, hogy Hajdúhadház, a Hajdúság visszakerüljön a magyar borászat vérkeringésébe, a magyar borászat térképére, a szőlőtermesztés és borkészítés újra a helyi gazdasági élet mozgatórugója legyen, minél több embernek munkát, megélhetést biztosítson.

ÖSSZEFOGLALÁS

Szakdolgozatomban Hajdúhadház területén elterülő szőlő termőhelyek múltjával és jelenlegi helyzetével foglalkoztam. Próbáltam rávilágítani arra, milyen kiemelkedő szőlőtermesztés folyt itt, a szőlő megmunkálása beépült az akkori emberek életének mindennapjaiba. Nem csak fenntartották ezeket a szőlőskerteket, hanem példaértékű módon figyeltek arra, hogy ezek termőhelyek megfelelően legyenek rendben tartva, a szőlő kellő képpen legyen megtermesztve, a terület rendezettsége is kiemelten fontos volt számukra. Ehhez dr. Hadházy Jenő levéltárból előkerült munkáit használtam fel, melyet Hajdúhadház Önkormányzata foglaltatott írásban. Ezekből részletekig visszamenő pontos adatokkal tudtam megismerkedni a szőlőskertek keletkezéséről és fenntartását illetően.

A 2010-ben újonnan megválasztott város vezetősége ezeket az értékeket felismerve, Csáfordi Dénes polgármester úrral az élen, fontos célul tűzték ki a város fejlesztése és szépítése mellett a régi hagyományok, értékek felelevenítését és megőrzését, ide beleértve a borkészítés és szőlőtermesztés nagyértékű múltjának felelevenítését.

Helyi szőlős gazdák az önkormányzattal karöltve láttak hozzá ehhez a nem egyszerű feladathoz és kezdték el a Gáborkert szőlőkataszteri nyilvántartásba történő visszaemelését. A 2004-es uniós csatlakozást követően, bár évszázadok óta folyt itt szőlőtermesztés, mégsem került be a borszőlő területekről rendelkező kvótarendszerbe. Ezért volt ez a lépés nehézkes, de kiemelten fontos a Gáborkert régi ültetvényeinek és új telepítéseknek megvalósítása céljából. Ezeket túlmenően jelenleg is folyamatban van a Gáborkert infrastrukturális kiépítése. A cél, hogy a szőlőskertek közt a Gáborkert visszakerüljön a magyar borászat vérkeringésébe, a magyar borászat térképére, a szőlőtermesztés és borkészítés újra a helyi gazdasági élet mozgatórugója legyen, minél több embernek munkát, megélhetést biztosítson megvalósuló helyzetben van. Úgy gondolom ilyen ütemben történő fejlesztések eredményeként a kitűzött célok elérése mellett, más távlati lehetőségeket is nyit a helyiek számára.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Botos E.P., Szabó A. 1999: A bor minősége, a minőségi bor a nemzetközi borpiac ítélete szerint. XLI. Georgikon Napok, Keszthely, szeptember 23-24., 9 pp.
2. Dr. Baglyas Ferenc 2016: Szőlőtermesztés c. tantárgy jegyzet
3. É. Kiss Sándor vő.: Hajdúhadház helynevei, Déri múzeum Évkönyve, 1969 – 70., Debrecen, 1971.
4. Előhegyi Szőlőskert XVIII. Statutuma (Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár)
5. Gál L. 2006: Az egri bikavér minőségfejlesztésének lehetőségei. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem Borászati Tanszék
6. Katona Z., 2016: Magyarország szőlőtermő területei és térszerkezet-változásainak térinformatikai minősítése, Pécs
7. Katona Z., Molnár A. 2005b: A VINGIS rendszer kialakításának tapasztalatai Magyarországon, IV. Alkalmazott Informatikai Konferencia, Kaposvár,
8. Lóczy D. – Nyizsalovszki R. 2005: Borvidégeink földhasználat-változásainak tájökölógiai értékelése. Tájökölógiai Lapok 3. (2) pp. 243-252.
9. Lőrincz András – Sz. Nagy László – Zanathy Gábor, 2015: Szőlőtermesztés 259-261
10. Lőrincz et al. (2015) Szőlőtermesztés. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
11. Nagy R. 2014: Talajtani tényezők 'terrior'-okra gyakorolt hatásainak vizsgálata az Egri borvidéken. Egyetemi doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem.
12. Szabó A. – Perneszy GY. 2015: A szőlő termőhelyi-katasztere és fejlesztési lehetőségei. XVI. Szőlészeti- és borászati konferencia, Eger 2015. január 12-15.
13. Tiszántúli Református Egyház Levéltára, I. 168. b. 2.

Elektronikus források:

Internet 1 Terroir elemzés és összetettsége Terclim 2022 (XIV. Nemzetközi Terroir Kongresszus és 2. ClimWine Szimpózium) együttműködésében jelent meg, 2022. július 3-8., Bordeaux, Franciaország. <https://oeno-one.eu/article/view/5448>

Internet 2 Hatályos jogszabályok 2020. évi CLXIII. törvény a szőlészetéről és borászatról <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000163.tv>

Internet 3 A VINGIS rendszer kialakításának tapasztalatai. Katona Zoltán <https://docplayer.hu/28638167-A-vingis-rendszer-kialakitasanak-tapasztalatai-katona-zoltan.html>

Internet 4 435/2021. (VII. 16.) Korm. rendelet a szőlő-bor ágazatban folytatott hatósági eljárásokról és teljesítendő adatszolgáltatási kötelezettségekről

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100435.kor>

Internet 5 A Bizottság (EU) 2018/273 rendelete, 2017.12.11, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0273&from=ES>

Internet 6 Othello borház hivatalos oldala <https://othello.hu/>

Internet 7 A terroir https://www.boraszportal.hu/hirszuret/a_terroir-51

Internet 8 8 435/2021. (VII. 16.) Korm. rendelet a szőlő-bor ágazatban folytatott hatósági eljárásokról és teljesítendő adatszolgáltatási kötelezettségekről

https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100435.kor&fbclid=IwAR1liVDYj2vmQyIfmkv-qKSeRNQQezhT0o0S_JOZkt1PEOyr1UKxVZX-rfg

Internet 9 OIV (2010) A szőlészeti „terroir” definíciója. A Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Szervezet, OIV/VITI 333/2010 <https://docplayer.hu/4059685-A-terroir-fogalmas-szerepe-boragazatunk-jovojeben-dr-gal-lajos-foiskolai-docens-igazgato-ekf-borkultura-kozpont.html>

NYILATKOZAT

a szakdolgozat, diplomamunka nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A szerző neve: Papp István

A dolgozat címe: Hajdúhadház (Gáborkert) szőlőterületeinek kataszteri besorolása

A megjelenés éve: 2023

A tanszék neve: Szőlészeti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat / diplomamunka** egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom.

A leadott dolgozat, mely védett, a szerző nevének vízjelével ellátott pdf dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a SZIE Budai Campus Igazgatóság Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár szakdolgozat archívumába.

A dolgozat bibliográfiai leírása az Entz Ferenc Könyvtár és Levéltár elektronikus katalógusából érhető el: <http://opac.szie.hu/entzferenc/>. A teljes szöveg kizárólag a Budai Campus számítógépeiről tekinthető meg.

Tudomásul veszem, hogy a vízjel nélkül leadott dokumentum szerzői jogai sérülhetnek.

A Nyilatkozat a dolgozat adatainak megadásával érvényes, melyet az elektronikus hordozóval együtt leadok.

Budapest, 2023.05.03.

Papp István

.....

a szerző aláírása

*Az adatokat kérjük géppel kitölteni!

**Megfelelő aláhúzendő vagy géppel való kitöltés esetén törölhető!

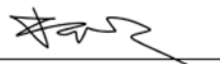
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Papp István (hallgató Neptun azonosítója: OUBN5A) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2023. év április hó 28. nap

Belső konzulens